

Oponentský posudek
na disertační práci

Autor disertační práce: Mgr. Jiří Hedánek

Název disertační práce: Phonology of Masoretic Hebrew

Oponent: Prof. PhDr. Jaroslav Oliverius, CSC.

Autor této anglicky psané disertace, lingvista a hebraista Mgr. Jiří Hedánek, se ve své vědecké a odborné činnosti zaměřuje na text Starého zákona. Jako člen překladatelské a realizační skupiny, která pracovala na novém překladu Bible do češtiny, nazvaném Překlad 21. století, se převážnou měrou podílel na překladu Starého zákona z hebrejštiny a aramejštiny.

V této obsáhlé práci, věnované fonologii masoretské hebrejštiny, vychází z předpokladu, že způsob písemné fixace hebrejské Bible v její poslední textové podobě (tiberiadský zápis) není v plném rozsahu fonologický, takže zkoumání fonologie tohoto zápisu mělo začínat interpretací zápisové metody, tedy že masoretský text neposkytuje bezprostřední fonologická data a je třeba jej nejdříve interpretovat. Svá východiska vymezuje poukazem na práce svých předchůdců, kteří podle předem vytvořeného modelu fonologie zkoumali, jakým způsobem tomuto modelu odpovídá masoretský text. Autor postupuje na rozdíl od nich „zdola nahoru“, tj. začíná analýzou masoretské hebrejštiny a na základě zjištěných poznatků vytváří svou vlastní koncepci fonologie. Svůj model fonologie prověřil pročtením 59% starozákonního textu. Pokládá ovšem za důležité založit fonologii masoretské hebrejštiny na celém jejím dostupném korpusu a uvažuje o kombinaci dvou paralelních cest, které se vzájemně prověřují a doplňují – komputační analýzy a mentální analýzy. Upozorňuje, že nebylo možno vyhnout se fonetice a konstatuje, že fonetické zřetele jsou ve fonologii obecně žádoucí.

V oddílu Working Field autor probírá a hodnotí některé specializované fonologie, z nichž uvádí práci Josepha Malone(ho), Andries(e) Coetzee(ho) a Henryho Churchyard(a).

Fonologii definuje jako zvukový systém jazyka, jehož účelem je efektivní zakódování a dekodování promluvy. Stručně rekapituluje historii moderní fonologie, charakterizuje její hlavní směry a kriticky je hodnotí. Konstatuje, že rekapitulace dostupných fonologických modelů neukázala žádný, který by bylo možno bez výhrad akceptovat.

Disertace se opírá o tři nejstarší masoretské rukopisy – především o Leningradský kodex a dále o tzv. Aleppský a tzv. Káhirský kodex. Jako zdroj sloužila autorovi i tzv. Rabínská Bible, založená na vydání, které připravil a roku 1524/25 vydal u Daniela Bomberga Jacob ben Chajjim. Velký prostor věnuje autor masoretům – jejich historii, jejich záměru, jejich poselství.

Nejrozsáhlejší kapitola práce (E) zkoumá jednotlivé hlásky v uvedených masoretských rukopisech. Zkoumání se týká celé Tóry, Předních proroků, Žalmů, Přísloví, Rut a ještě několika menších částí z jiných knih. Výběr pokrývá přes polovinu Starého zákona. Autor upozorňuje, že z historických důvodů bylo nutno oddělit konsonantní text a vokalizaci. Sleduje fonetické hodnoty vokálů a dodává, že ty nejsou pro fonologii zásadní, nýbrž jen průvodní.

Jednu poznámku a otázku mám k redukovaným vokálům. Autor píše, že význam šewa se interpretuje jako „neslabičnost“. Znamená to, že hlasné šewa není slabikotvorné? Pokud jde o chatefy, domnívám se, že chatef stojící na místě šewa hlasného, lze pokládat za vokál, zvláště na začátku slova.

V oddílu E2.2 se hovoří o faryngální a uvulární výslovnosti hlásky ajin. Ajin byl původně laryngální (hrtanová) hláska, nikoli faryngála.

Oddíl F je věnován masoretským přízvukům. Autor předkládá teorii, že nešlo vlastně o přízvuky, nýbrž o větnou intonaci vyplývající z formy přednesu, a užívá termínu melodémy, které dělí na melodémy frazální a intonační.

Oddíl Interpretation shrnuje a dále ještě rozpracovává poznatky dosažené v oddílech E a F. Po úvodu, který má zčásti osobní charakter, autor probírá vokály, konsonanty a slabiku, kterou

pokládá za stále diskutabilní.

Závěrečný oddíl nazvaný výstižně Job Still to Do autor vytyčuje další etapy svého velkoryse pojatého úkolu. První z nich zahrnuje prostudování zbývajících 41% Tanachu a počítačnické zpracování celého textu. Celý projekt mají dovést etapy III a IV. Autor dodává, že matematické metody, nezbytné v etapě IV, budou vyžadovat spoluúčast příslušných expertů.

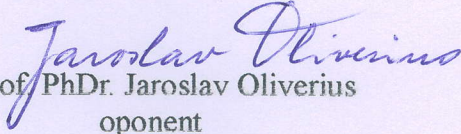
Práci uzavírá obsáhlý Seznam literatury a jmenný a předmětný index.

Z á v ě r

Mgr. Jiří Hedánek předložil původní, vyzrálou, na vysoké teoretické úrovni zpracovanou disertaci, v níž prokázal vynikající lingvistickou erudici. Jeho dílo navýsost splňuje požadavky kladené na disertační práci.

Navrhuji proto komisi, aby ji přijala jako podklad k udělení titulu Th.D.

V Praze, 1. září 2012.

Prof./PhDr. Jaroslav Oliverius
oponent